

Prefață

Numărul de față din revista „Studia Romanica Posnaniensia” este dedicat diverselor aspecte legate de continuitate și inovație în limba și literatura română. Prin urmare, articolele care fac parte din acest număr se încadrează în două secțiuni: limbă și literatură.

În ceea ce privește fenomenele lingvistice, continuitatea stării anterioare pare a fi un principiu logic care asigură comunicarea dintre generații și recunoașterea patrimoniului lingvistic și literar chiar de cu mai multe secole în urmă. Dar, în cadrul acestei stabilități, intervin modificări ale unor elemente ale limbii care, în mod imperceptibil, schimbă aspectul limbii înseși, lucru care se poate observa abia după mai mult timp. Bineînțeles, chiar în istoria limbii române au avut loc metamorfoze radicale și spectaculoase, cum ar fi cazul reînnoirii lexicale și terminologice din perioada rero-manizării. Totuși, această evoluție latentă constituie esența evoluției limbilor lumii. Până la urmă, nici opoziția devenită tradițională în lingvistică, cea dintre sincronie și diacronie, chiar dacă are justificarea ei, nu trebuie aplicată cu strictețe, fiind posibilă o abordare care poate definită ca o pancronie – o diacronie în sincronie sau dinamica unei stări statice, dacă în fiecare etapă a evoluției unei limbi coexistă forme vechi și noi, cele continuate și cele inovatoare. Astfel, fenomenele de limbă pot fi interpretate ori ca o continuare, adică o dezvoltare, o extindere sau o regularizare a formelor sau structurilor existente deja, cele din urmă reprezentând un punct de plecare pentru o evoluție ulterioară, ori ca o inovație, uneori cu un impuls din afară, în opoziție cu tendințele anterioare. Bineînțeles, s-ar putea ca unele fenomene să constituie chiar un fel de compromis în acest sens, având o dublă față.

În mod similar, și în cazul unor fenomene literare, creația unui autor, o operă literară concretă sau un anumit curent pot fi analizate din punctul de vedere al relației cu literatura anterioară. Proporțiile diferă, ajungându-se, uneori, și în acest caz, la cele două puncte extreme: continuitate și inovație. Continuarea unui fenomen literar poate consta într-o imitare a unor teme, abordări, stilistici, poate chiar servilă și mai puțin reușită decât modelul (deci, mai degrabă epigonică), sau – din contră – într-o perfecționare a acestora și ridicarea lor la un nivel artistic mai înalt, o dezvoltare propriu-zisă a unor tendințe existente înainte. În completarea dihotomiei ar veni atunci inovația, care, în cazuri extreme, s-ar prezenta ca o negare și respingere a fenomenelor literare

anterioare, o creație care se plasează, într-un mod mai mult sau mai puțin conștient, într-o totală opoziție față de „cei vechi” și „scrisul” lor. În acest mod, spre deosebire de limba în sine, literatura scrisă în această limbă își permite metamorfoze bruște.

Prin urmare, simplificând puțin lucrurile, toată istoria literaturii poate fi considerată o eternă revoltă față de generațiile anterioare, urmată de episoade de redescoperire și valorificare în creații noi ale unor nume și motive vechi, sau, schimbând perspectiva, o continuare și o dezvoltare a unor fenomene, întreruptă de încercări de reînnoire a literaturii și propuneri noi, până la epuizarea acestora, și revenirea, măcar parțială, la ceea ce a fost respins din start. Bineînțeles, continuitatea și inovația nu trebuie să ia dimensiuni radicale, unele texte sau unele biografii literare consemnând o luptă internă între tendințe opuse, vechi și noi, sau constituind o sinteză a acestora, în ciuda unor divergențe aparent de neîmpăcat.

În același timp, observațiile de mai sus sunt valabile pentru modul de descriere și interpretare a unor fenomene lingvistice și literare, care pot fi privite dintr-o perspectivă mai clasică ori una inovatoare, sau analizate conform unei metodologii care combină elemente de ambele feluri.

Prezentul volum își propune să fie o selecție de studii consacrate unor asemenea cazuri în limba și literatura română, deși unele abordări largesc perspectiva, incluzând, de exemplu, o comparație cu o altă limbă sau un fenomen din domeniul muzicii. Contribuțiile din acest număr acoperă diverse arii tematice, discutând probleme legate atât de lexicul și derivarea limbii române, cât și de textele literare din epoci și cu funcții diferite. Asadar, fenomenele de continuitate și inovație își găsesc aici o reprezentare relevantă și variată.

Tomasz Klimkowski